

Naša poznata redateljica za 'Slobodnu' otvoreno i bez dlake na jeziku: Pun mi je kufer politikantstva na sceni, a bojim se da splitski studenti i ne znaju gdje je teatar!

26.12.2017. | 15:17

Piše Damir Šarac

Foto Matko Biljak

Danas mladi ljudi ne podnose kritiku ili savjet, uvažavanje kazališnih standarda. I društvo inzistira samo na izvrsnosti, samo na peticama. Život nije takav, njega čine usponi i padovi

karakterističan opus čija su osnovna obilježja, u nekoliko riječi: vrhunska

Ona je rođena odlikašica – kako na studiju na prestižnom američkom sveučilištu, u tenisu, u kojem je kao cura ostavila traga čak i u razmišljanjima o sportu ("treba biti u loptici, ne ispred ni iza nje"), tako i u teatru, kreirajući

estetika, elegancija i poštovanje prema ekipi na sceni i gledateljima.

Da, pogodili ste, riječ je o **Nenni Delmestre**, redateljici koja je ove godine obilježila značajan niz okruglih brojki: trideset godina umjetničkog djelovanja, dvadeset godina je kućna redateljica u splitskom HNK-u, upravo priprema 73. predstavu, od kojih je 31 odigrana na sceni splitskog teatra. Nisu samo numere velike; obilježila je jednu epohu u životu splitskog kazališta, uz to radeći i u cijeloj državi, a redovito i u Sloveniji, Makedoniji, Italiji, Venezueli i Meksiku; prevodi dramske tekstove s engleskog, španjolskog i talijanskog jezika, objavljuje eseje o kazalištu, a za svoje intenzivno djelo zaslužila je šezdesetak nagrada. I ne namjerava usporiti, sredinom siječnja nadolazeće godine na sceni HNK režira premijeru "Čovik, zvir i kripost", autora **Luigija Pirandella**, u adaptaciji i prijevodu na "splitski" **Vanče Kljakovića**.

– Predstava je to koja je prije četrdesetak godina na splitskoj sceni obilježila jedno doba. Dovoljno je reći da su u njoj igrali **Boris Dvornik, Ivica Vidović, Zdravka Krstulović i Josip Genda**, pa je jasno kako se teško usuditi raditi isti komad. Međutim, prošlo je puno godina i smatram da nova generacija glumaca mora dobiti šansu poigrati se s tim likovima, a publika je ima pravo pogledati osvježenu. Najviše me privlači njezin jezik koji pomalo iščezava, premda se kao dite s Bačvica sjećam izvornih govornika šarmantnog splitskog govora s iskrivljenim talijanskim, triještinskim i venecijanskim ričima. A kako je moj nono Friulan iz Udina, neke riječi su i u našoj obitelji bile u optjecaju. Taj jezik je i podsjetnik na obvezu da sačuvamo naš dio Mediterana pred naletom anglo-kulture, oteti ga zaboravu koliko možemo, pa i kroz jezik.

Jezik koji iščezava

Imate li straha pred tim jezikom, pred čakavicom koja pomalo u svom domu postaje strankinja?

– Nisam puno radila na čakavskim autorima, većinom sam bila posvećena suvremenim svjetskim i hrvatskim piscima. Osim u "Nosi nas rijeka" i "Kašeti brokava", bila je riječ o književnom jeziku, ali sada je trenutak kad sam osjetila da treba pokazati dišpet i pokušati spasiti naš specifični splitsko-

mediteranski identitet koji nestaje vrtoglavom brzinom. Sigurno će biti ljudi koji će kazati "ta rič se ne naglašava tako nego onako", ali ne inzistiramo na čistoći, ako itko uopće može i kazati što je "čisti" splitski govor, nego na ljepoti. Ovaj tekst uostalom i nije lokaliziran na čakavicu, nego na jedan splitski koji se počeo govoriti između dva rata pa do nekih šezdesetih godina, a dijelom se govori i danas.

Ni komedije niste često režirali?

– Ne slovim za redateljicu komedija, ali sad sam se odlučila za ovaj komad koji je žestoka satira jer mi je pun kufer politikantstva na sceni; izgubili smo smijeh i potrebu da se zabavimo u teatru. Kao da nas je stid da nam bude lipo. Pomalo naivni humor liječi, on je terapija posebno u društvu izmoždenom problemima i stresovima kao što je naše.

Vaša lanjska predstava "Neprijatelj naroda" kao da je predvidjela splitsku sadašnjost: norveški grad preplavljen masovnim turizmom otkriva ekološku bombu u svojim njedrima o kojoj ne želi razmišljati. Splićani su ovih dana užasnuti smradom sanacije svoga starog i neuvjetnog deponija, smještenog tik do turističkog područja, što šezdeset godina nikoga nije zanimalo!

– Prije godinu dana zaista mnogi nisu shvatili poruku te predstave, ali danas je vrlo dobro razumiju kad nam je svima zasmrdilo pod prozorom. Ekologija je moja dugogodišnja preokupacija, užasava me odnos prema otpadu, posebno onom koji završava u moru. To je najveći zločin protiv čovjeka i našeg planeta. **Ibsen** je taj komad napisao prije 130 godina, znači Norveška se još tada time bavila, a mi tek ovih dana. Toliko smo zaostali, a to je tragična činjenica.

U predstavama angažirate mlade glumice i glumce sa splitske Akademije?

– Oni to zaslužuju i pozivam ih s velikim guštom. Moraju dobiti priliku da se radi s njima, iznad svega jer je među njima i vrlo talentiranih ljudi koji nam vraćaju vjeru da sve što radimo ima smisla. Ipak, neke stvari su se promijenile od moje mladosti, nekad je bilo normalno da te stalno kritiziraju, dricaju, pa sam tako razvila i osjećaj samokritičnosti, posebno kroz sport. Danas mladi

ljudi ne podnose kritiku ili savjet, uvažavanje kazališnih standarda. I društvo inzistira samo na izvrsnosti, samo na peticama. Život nije takav, njega čine usponi i padovi, to se zove škola života. Isto je i u tetatru, ali netko ti mora to kazati, a ti moraš prihvatiti i pokušati nadvladati ono što nije dobro. Iz jednostavno razloga – jer nije dobro.

Bagatelizirani studij

Vi ste imali obrnutu sreću; kao mlada redateljica, nakon studija režije na prestižnom sveučilištu u Miamiu (završila s izvrsnim uspjehom!), vraćate se u Split i radite s nezaboravnim velikanima glumišta!

– Kad sam se vratila, dio ljudi u teatru dočekaao me na nož, kao nepoznanicu koja sad eto želi nešto novo, pa su bagatelizirali moj studij. Možete misliti kako me to pogađalo kad je sveučilište s kojeg sam došla konstantno među 350 najboljih u svijetu, a Splitsko je tek nedavno ušlo među tisuću! Drugi dio ljudi, prvenstveno Zdravka Krstulović, Josip Genda, **Vasja Kovačić** i drugi, dočekali su me s velikim odobravanjem. Kao da su shvatili da im donosim jedan novi svijet, teatar za kojim su žudjeli.

Primjerice, prvi put su čuli za **Sama Sheparda** ili neke druge autore koji su bili hit u svijetu. Tako se razvilo kreativno prijateljstvo kroz nekoliko predstava koje su obilježile moju karijeru, ali i teatar, poput "Više od ljubavi", "Pustolov pred vratima", "Šimun Cirenac"... U tom smislu imala sam sreću jer da nije tako bilo, vjerojatno bih se okrenula i vratila u Ameriku.

Konstantno radite s teatrima u Sloveniji, Makedoniji, režirali ste u Italiji, Venezueli, Meksiku...

– Ukratko, u Sloveniji sam radila petnaest predstava, a došla sam na poziv **Tomaža Pandura**. Tamošnji kazališni i kulturni život je na vrlo visokoj razini i ponekad im jako zavidim. U Makedoniju me pozvao ravnatelj Dramskog teatra i dobila sam glumačku kremu s kojom smo ostvarili veliki uspjeh. U Venezuelu me zvao redateljski mag **Carlos Gimenes**, direktor velikog festivala u Caracasu. Jedan moj talijanski prijatelj pokazao mu je snimku "Pustolova pred vratima" i inzistirao je da dođem. Volim raditi u Trstu, tamo sam režirala tri predstave.

Najmanje u Zagrebu?

– Ondje su bile četiri predstave, možda i premalo za moju dinamiku, ali očito se nismo baš prepoznali. Divno je što su se ljudi u Zagrebu vratili kazalištu i nadam se da će taj val doći do Splita.

– **E sad, Split; HNK je u teškoj situaciji, pritisnut dugom od pet milijuna kuna, nitko ne želi biti intendant, i tog jednog prijavljenog, Ivana Lea Lemu, politika pokušava oboriti... Pamтите li da je samo jedan kandidat bio na natječaju za intendanta?**

– Mislim da se to nikad dosad nije dogodilo.

Niste se prijavili?

– Nisam.

Hoćete li?

– Neću.

Jesu li vam nudili?

– Nisu.

Ne biste se prihvatili?

– U ovakvoj situaciji – ne.

Što bi trebalo promijeniti?

– Prije svega provesti ozbiljnu analizu i vidjeti može li se uopće planirani opseg programa ostvariti novcem kojim HNK raspolaže. Na ovakav način svatko tko dođe tonut će u sve dublji minus. Scena je preopterećena: drama, opera i balet ne mogu održavati normalne probe ni dovoljno izvedbi. Kad bih bila u situaciji da odlučujem, ponajprije bih se pobrinula o novoj dramskoj sceni, o čemu se razglaba već četrdeset godina bez rezultata. Tako bi se svake večeri moglo igrati pred tristotinjak ljudi, puniti gledalište i pokrivati troškove. Evo konkretan primjer "Kašete brokava": dvadeset predstava je zaradilo 325 tisuća kuna na kartama, isplatila je svoje troškove i ostavila lijepu zaradu. To je valjda jasan znak da je gledatelji žele, ali nema termina, a ponekad ni pameti! U 2016. uspjeli smo odigrati samo dvije izvedbe na početku sezone i ove godine dvije.

Predstave koje su gledane, imaju umjetničku vrijednost i nose zaradu trebale bi ostati na repertoaru barem pet godina, a mi ih skidamo nakon jedne

sezone. Zar to nije potpuno nebulozno?!

Manjak ljudi

S druge strane, nedostaje ljudi?

– Samo u orkestru nedostaje dvadeset i dvoje ljudi i umjesto da ih se zaposli, plaćaju se honorarni suradnici, a to pojede stotine tisuća kuna i dobar dio produkcije. Manjak je ljudi i u zboru, u Drami nedostaje barem devetero glumaca. Oni koji nose repertoar su potplaćeni, ne može im se omogućiti da napreduju, što nužno izaziva frustraciju. Kazalište je skupa igračka, ali moguće je da funkcionira samoodrživo – samo se treba dogovoriti s Gradom i odlučiti kakvo ono treba biti i što želimo. Ovako dalje ne ide. Na koncu mi smo nacionalno kazalište samo u naslovu, jer sredstva koja dobijemo od države za program i Splitsko ljeto su smijurija. I ovdje se stvara nacionalna kultura i za to plaćamo poreze.

Kao, publika neće da dolazi?

– Nemoguće, publika dolazi svugdje, za dobre predstave nikad nema karata, pa nije Split jedini na svijetu. Nevjerojatna je činjenica da imamo u gradu dvadeset tisuća studenata i da ne dolazi bar dio njih redovito u kazalište. Pitam se zna li većina gdje je teatar uopće i što je ona žuta zgrada. Moramo imati veće ambicije, privući ljude u kazalište, izići u grad, doći do drugih gradova, ići na gostovanja, primiti druge teatre. Kako drukčije stvarati scenu?

Ono što gledatelji ne vide: vaše metode rada, kako pronalazite i birate tekstove, kakvi ste na probama?

– Puno radim, godišnje pročitam barem stotinu dramskih tekstova i na koncu izaberem četiri-pet. Još uvijek sam uvjeren da je dobar tekst osnova dobrog kazališta. Na probe dođem pripremljena i s idejom što želim, a koliko me ekipa može pratiti, pitanje je svakog pojedinca. Puno zahtijevam i od sebe i od drugih, a ekscesa koji su normalan dio svakog kreativnog procesa gotovo da nema. Može me iznervirati samo ako vidim da netko uporno ne ulaže volju i trud, a svaka nova kvalitetna ideja je dobrodošla.

Čuo sam da su probe jednom bile i na Staru godinu?

– Može biti, a nisam sigurna da im se to neće dogoditi i ove godine.

Volite katalonske autore?

– Oni su vrhunac današnjeg europskog dramskog teksta. Valjda u njima tinja neka pobuna, osjećaj nepravde, ne samo u političkom smislu. Dramski pisci su vrlo kompleksni, nose zanimljive teme, prevedeni su neki od njih na dvadesetak svjetskih jezika, izvode se po cijelom svijetu, sedam predstava katalonskih autora sam radila dosad i još uvijek nalazim vrlo dobre tekstove u djelima Estevea Solera, Marte Buchace, Josepa Maria Miroa i Coromine, Jordija Galcerana...